

Arviomäärärahan ylitys momentilla 25.15.50 (Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset) vuoden 2025 talousarviossa

Asia

Esitetään vuoden 2025 talousarviomomentilla 25.15.20 olevan 96 110 000 euron ylittämistä 3 100 000 eurolla. Valtion talousarviolain 7 §:n mukaan lupa arviomäärärahan ylittämiseen voidaan antaa, jos ylitys perustuu lakisääteiseen, lakisääteistä vastaavaan tai ennakoimattomaan muuhun välttämättömään tai vaikeasti arvioitavaan tarpeeseen taikka arviota suurempaa yleisen kustannustason nousuun eikä määrärahatarvetta ole mahdollista muuten toteuttaa. Kun ylitys on yli 1 000 000 euroa, tulee ylityslupa saattaa valtion talousarvioasetuksen 17 §:n mukaisesti valtioneuvoston raha-asianvaliokunnan käsiteltäväksi.

Momentille 25.15.50 (Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset) myönnettiin määrärahaa vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa 80 410 000 euroa. Vuoden 2025 kolmannessa lisätalousarviossa momentille myönnettiin lisäystä 15 700 000 euroa. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset momentti on jaettu käyttötarkoituksiin oikeusapu, yksityishenkilön velkajärjestely ja syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus. Kolmannessa lisätalousarviossa myönnetty lisäys aiheutui ensin mainituista oikeusapulain mukaisten yksityisten oikeusavustajien korvausten kasvusta. Tilinpäätösennusteen mukaan momentin käyttö vuonna 2025 olisi n. 99,2 milj. euroa.

	Arvioitu käyttö TA-2025	Arvioitu käyttö 3LTAE 2025	Tilinpäätösennuste 2025
Oikeusapu	73 410 000	90 510 000	93 010 000 ¹
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 000 000	600 000	600 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	6 000 000	5 000 000	5 600 000
Yhteensä	73 410 000	96 110 000	99 210 000
Käytettävissä oleva määräraha	73 410 000	96 110 000	96 110 000
Esitettävä ylityslupa			3 100 000

¹ Tilinpäätösennusteessa on otettu huomioon mahdollisia talousarviomenoja, jotka kuuluisivat vuodelle 2025, mutta kirjataan seuraavalle tilikaudelle. Esimerkiksi vuodelle 2024 kirjattiin n. 400 000 euroa vuodelle 2023 kuuluneita menoja.

Oikeusapupalkkiot

Oikeusapulain (257/2002) 17 §:n 1 momentin mukaan yksityiselle avustajalle vahvistetaan kohtuullinen palkkio tarpeellisista toimenpiteistä niihin käytetyn ajan perusteella ja välttämättömästä matkustamisesta johtuvasta ajanhukasta sekä korvaus kuluista. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin toimenpiteistä, joista palkkiota maksetaan, tuntipalkkion suuruudesta, asiakohtaisesta vähimmäispalkkiosta, korvattavista kuluista sekä palkkion korottamis- ja alentamisperusteista.

Vuonna 2025 yksityisille oikeusavustajille maksettujen korvausten kasvuun on vaikuttanut oikeusapupalkkioiden tason korottaminen. Oikeusvarmuuden lisäämiseksi ja oikeusapujärjestelmän yhtenäistämiseksi yksityisten oikeusavustajien tuntipalkkiota korotettiin alkuvuodesta 110 eurosta 120 euroon (Valtioneuvoston asetus 17/2025). Lisäksi yksityisten oikeusavustajien palkkiomenojen kasvuun on vaikuttanut rikosasioiden määrän kasvu.

Edellä mainituista syistä johtuen osana vuoden 2025 kolmannen lisätalousarvion valmistelua arvioitiin, että oikeusapupalkkioihin liittyvä lisämääräraharave suhteessa varsinaisessa talousarviossa arvioituun määrärahan käyttöön olisi noin 17,1 milj. euroa.

Tilinpäätösennuste oikeusapupalkkioiden menototeumasta on 93 milj. euroa, joten ennusteen mukaan kasvua varsinaisessa talousarviossa arvioituun käyttöön olisi n. 19,6 milj. euroa eli n. 2,5 milj. euroa enemmän kuin kolmannen lisätalousarvion yhteydessä arvioitiin. Kirjanpidon mukaan tuomioistuimissa maksetut oikeusapulain mukaiset korvaukset kasvoivat merkittävästi syys-joulukuussa, eikä arvio ollut saatavilla syksyn lisätalousarviovalmistelussa. Menot kasvoivat syys-joulukuussa n. 22 % suhteessa edelliseen vuoteen, kun tammi-elokuussa toteutunut kasvu edelliseen vuoteen oli n. 15 %.

Vastaavasti julkisen oikeusavun asianhallintajärjestelmästä saatujen tietojen mukaan sekä maksatuspäätösten määrän kasvu että oikeusapuasioiden määrän kasvu painottui voimakkaasti loppuvuoteen. Vuonna 2025 yksityisen oikeusavustajan palkkioon liittyviä maksatuspäätöksiä tehtiin n. 2800 edellisvuotta enemmän. Kasvusta syys-joulukuun osuus oli 2100 ja pelkästään joulukuussa tehtiin 984 maksatuspäätöstä enemmän kuin vuoden 2024 joulukuussa.

Yksityishenkilön velkajärjestely

Vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa yksityishenkilön velkajärjestelyyn käytettäviin menoihin arvioitiin käytettävän 1,0 milj. euroa. Toteutunut käyttö on viime vuosina alittanut talousarviossa arvioidun, ollen vuonna 2024 n. 600 000 euroa. Kolmannen lisätalousarvion yhteydessä tammi-heinäkuun toteutuneisiin menoihin perustuen arvioitiin vuoden käytön vastaavan edellisvuotta. Tilinpäätösennuste vastaa aiemmin laadittuja arvioita.

Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus

Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvausten tilinpäätösennuste on 5,6 milj. euroa. Ennuste on n. 600 000 euroa suurempi kuin kolmannen lisätalousarvion valmistelun yhteydessä arvioitiin. Arvion ylittyminen johtuu lokakuussa maksettujen menojen poikkeuksellisen korkeasta tasosta. Vuoden aikana keskimäärin muina kuukausina syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvausten kuukausikohtainen kirjanpidon toteuma oli n. 380 000 euroa. Lokakuun toteuma oli n. 1,4 milj. euroa yksittäisiin asioihin liittyneiden huomattavien korvausten johdosta.

Momentin sisäiset siirrot eivät riittäneet kattamaan ylitystarvetta ja oikeusapupalkkiokorvausten ennakoitua suurempi kasvu johti momentin kokonaismäärän ylitykseen. Erilaiset säästötoimenpiteet momentilla ovat selvityksessä.